

Broedvogels

Groeve Oostermeent en 't Harde

2011

Dirk Prop

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Goois Natuurreservaat

Broedvogels Groeve Oostermeent en 't Harde 2011

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Werkgroep broedvogels
Postbus 1028
1200 BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Goois Natuurreservaat

Uitgave VWG: 201

Tekst : Dirk Prop

Omslag: badende Schotse Hooglander bij steilwand Groeve Oostermeent

Copyright 2011 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Intro

De inventarisatie is uitgevoerd door:

Huib Casander
Maartje & Pieter Doorn
Paul van der Poel
Dirk Prop
Hugo Weenen

Eerdere versies van dit rapport zijn kritisch becommentarieerd door Huib Casander, Maartje & Pieter Doorn, Poul Hulzink en Dick Jonkers.

Dank aan Dick Jonkers voor de aanvullende waarnemingen en het leveren van de gegevens over de Oeverzwaluwkolonie.

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	4
2.	Inleiding	4
3.	Het gebied	5
4.	Werkwijze	6
4.1	Methode.....	6
4.2	Route	6
4.3	Tellingen	7
4.4	Weer	7
4.5	Autoclustering van SOVON.....	7
5.	Resultaten	8
5.1	Aantal broedvogels.....	8
5.2	Soortbespreking broedvogels	9
5.3	Niet broedvogels	13
6.	Vergelijking met vroegere inventarisaties	14
7.	Zoogdieren	15
8.	Conclusies.....	16
9.	Aanbevelingen.....	17
10	Internet: www.sovon.nl en www.broedvogelkartering.nl	19
11	Geraadpleegde bronnen	20

1. Samenvatting

In 2011 is het natuurgebied Groeve Oostermeent en 't Harde geïnventariseerd op broedvogels. De soortenrijkdom in de Groeve Oostermeent is groot en bovendien groeiende. Het aantal soorten is er sinds de vorige inventarisatie in 1991 gestegen van 6 naar 14.

Nieuwe soorten zijn Meerkoet, Kievit, Boompieper, Graspieper, Witte Kwikstaart, Oeverzwaluw, Roodborsttapuit, Grasmus, Merel, Zwarte Kraai en Kneu.

Deze gunstige ontwikkeling wordt veroorzaakt door een combinatie van de positieve effecten van het beheer van het Goois Natuurreservaat (GNR) en door enkele externe factoren.

Om het terrein een open karakter te laten behouden heeft GNR bomen geroid en koeien en schapen ingeschaard om hergroei van de bomen en struiken tegen te gaan, met behoud van een gevarieerde vegetatie. Dit werkt goed. Minstens zo belangrijk is dat de omheining die bedoeld is om het vee binnen het natuurterrein te houden, er tevens voor zorgt dat de menselijke verstoring is afgenomen. Het open terrein trekt typische heidesoorten aan zoals Roodborsttapuit en Boompieper en zelfs Kievit en Graspieper komen in de hei tot broeden, een verschijnsel dat in het Gooi tegenwoordig een grote zeldzaamheid is.

Ook de directe beheermaatregelen in de vorm van het afsteken van de Oeverzwaluwwand hebben gunstig uitgewerkt. Dit jaar hebben meer dan 100 paar Oeverzwaluwen genesteld in de steilwand.

Het terrein is klein (20 ha) en is kwetsbaar gelegen tussen de bebouwde kom van het oude en nieuwe Blaricum. Ten noorden loopt een drukke weg en ten zuiden ervan ligt 't Harde waar honden los mogen lopen, waar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt. Merkwaardig hebben deze twee 'milieuvriendelijke' elementen een gunstig effect omdat ze een bufferzone vormen die zorgt dat verstoring door mensen en rondzwervende katten beperkt blijft.

Het hierboven genoemde 't Harde (14 ha) is ook geïnventariseerd. Het aantal broedvogelsoorten is met 9 soorten lager dan in de Groeve Oostermeent. Door de vele loslopende honden ontbreken de groundbroeders nagenoeg. De geringere soortenrijkdom heeft echter ook te maken met het droge habitat waarin plasjes en drasse zones ontbreken.

Al met al is de combinatie van deze twee gebieden een geslaagd voorbeeld van het poldermodel waarin rekening is gehouden met de belangen van de natuur en honden(eigenaren).

De inventarisatie was tevens een *pilot* waarin de registratie en uitwerking van de waarnemingen is verricht via de autoclustering van SOVON. Het doel was om te bepalen of de autoclustering mogelijk ook voor andere inventarisaties van de VWG (Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken) gebruikt kan worden. Geconcludeerd is dat de autoclustering van SOVON goed werkt en minimaal gelijkwaardig is aan www.broedvogelkartering.nl, het programma dat tot op heden door de VWG wordt gebruikt.

2. Inleiding

Het Goois Natuurreservaat laat periodiek inventarisaties uitvoeren in haar natuurgebieden om veranderingen te kunnen monitoren en om de effectiviteit van het beheer te kunnen bepalen en zo nodig bij te stellen.

In dit kader is in 2011 door de VWG een inventarisatie van broedvogels uitgevoerd.

Een eerdere integrale inventarisatie van de Groeve Oostermeent waarmee de resultaten vergeleken konden worden, is uitgevoerd in 1991 en in beperkte vorm ook in 1980 en 1981.

Eén van de doelen van de inventarisatie was het uitproberen van de clustermethode van SOVON en deze te vergelijken met www.broedvogelkartering.nl waarmee de Vogelwerkgroep vanaf 2009 de inventarisaties via internet uitwerkt (Prop et al. 2010). Doel is om te kijken of de clustermethode van SOVON geschikt is om breder toe te passen bij inventarisaties in het Gooi en omstreken.

3. Het gebied

Het telgebied bestaat uit twee deelterreinen: de Groeve Oostermeent en 't Harde.

Figuur 1 Luchtfoto van Groeve Oostermeent (bron: SOVON)

Figuur 2 Luchtfoto van 't Harde (bron: SOVON)

De onderstaande tekst is verkort overgenomen uit Beheervisie en Beheerplan 2010-2019 van het Goois Natuurreservaat.

Groeve Oostermeent was tot eind 2008 eigendom van de gemeente Blaricum, maar sinds 1991 in beheer bij GNR. Eind 2008 is de groeve samen met het aangrenzende 't Harde aan GNR in eigendom overgedragen. Het terrein bestaat uit een voormalige zandgroeve en een onvergraven hoger gelegen deel, gescheiden door een 400 meter lange en plaatselijk 3 meter hoge steilwand. Het lage deel wordt gekenmerkt door een vrijwel open landschap met droge en vochtige heide en schraal grasland met poelen en kwel sloten. Er staat een groep berken. De grondwaterstand varieert van het maaiveld tot een halve meter diepte, afhankelijk van locatie en seizoen. Het kwelwater is afkomstig van de Blaricummer Eng en de Warandabergen (of: Woensberg).

Figuur 3 Ronde Zonnedaau en Klokjesgentiaan

In het centrale deel van 't Harde is een matig voedselrijk grasland aanwezig, dat incidenteel als evenemententerrein functioneert. Aan de oostrand ligt een locatie waar plaatselijke boeren kuilvoer opslaan. In 't Harde mag de hond loslopen, waar veel gebruik van wordt gemaakt.

Het lage deel van de groeve kent vochtig heischraal grasland en heidevegetatie waar naast struik en dopheide onder andere zonnedaau en klokjesgentiaan groeien. Het hoge deel van het terrein bestaat uit droog heischraal grasland waarin struikheide, schapenzuring en borstelgras domineren. In 't Harde staan vooral in het oostelijk deel veel Krentenboompjes waarvan de bloesem eind april het gebied in een witte gloed zet.

Om de openheid van het heidebiotoop te herstellen is het grootste deel van het berkenbos gekapt. Enkele verruigde delen zijn machinaal geplagd. Opslag van berken wordt tegengegaan door begrazing. Tot 2005 liepen er bokken van het ras Nederlandse landgeit. Nadien is de begrazing door runderen (Schotse Hooglanders) en schapen overgenomen.

De steilwand die in de winter altijd wat inzakt wordt voor het broedseizoen steil afgestoken. Zo ook in de winter van 2010/2011, toen deze ingreep zelfs intensiever is uitgevoerd en waarbij ook veel kubieke meters zand zijn afgegraven. Een deel van dit zand is gebruikt om de parkeerplaats voor de hondenuitlaters te verstevigen.

Het centrale deel van 't Harde wordt jaarlijks gemaaid.

De oppervlakte van Groeve Oostermeent bedraagt 20.1 ha en die van 't Harde 14.1 ha.

4. Werkwijze

4.1. Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van SOVON (van Dijk & Boele 2011).

Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waarnemingen van mogelijke broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Deze waarnemingen worden na het veldbezoek op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door de waarneempunten van de soortenkaarten via soortspecifieke regels te clusteren.

De waarnemingen zijn geregistreerd en geclusterd via de internetapplicatie Autoclustering BMP van SOVON waarover meer in paragraaf 4.5 Autoclustering van SOVON.

4.2. Route

Het gebied werd zigzaggend op een dekkende manier doorkruist. Er was geen vaste route.

4.3. Tellingen

Van 27 maart t/m 1 juli 2011 werd twee-wekelijks geïnventariseerd.

Elke telling werd uitgevoerd door een team dat bestond uit 1-2 personen met minimaal 1 ervaren teller.

Tabel 1 Datum en tijd van de bezoeken

Datum	Tijd
27 maart	7.30 -9.30
27 -30 maart	20.30-21.00
10 april	6.30- 8.00
23 april	6.30- 7.55
7 mei	7.00-9.00
21 mei	5.45 - 7.50
3 juni	6.30 - 8.00
19 juni	6.30 - 8.00
1 juli	6.40 - 8.35

4.4. Weer

Het KNMI meldt het volgende over het voorjaar 2011.

Het voorjaar van 2011 was het droogste en zonnigste ooit. Gemiddeld over het land viel 49 mm neerslag tegen 172 mm normaal.

Ook de zon scheen met landelijk gemiddeld dit voorjaar 713 uur tegen 517 uur normaal. Meer dan ooit. Het was meestal ook warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur over de lente 11,0 graden tegen 9,5 graden als norm (langjarig gemiddelde over 1981-2010).

Daarmee was het voorjaar op één na het warmste in ruim drie eeuwen. Sinds het begin van de reguliere weermetingen in ons land in 1706 was alleen het voorjaar van 2007 met gemiddeld 11,7 graden nog een stuk warmer. De Bilt noteerde 25 warme dagen (20,0 graden of hoger) en 5 zomerse dagen (25,0 graden of hoger). Op de valreep, op 30 mei werd in het zuiden en zuidoosten 30 tot 31 graden gemeten, waarmee ook de eerste tropische dag van het jaar op de kaart is gezet.

Juni was dit jaar door een lange periode van somber, wisselvallig weer met vrijwel elke dag regen een natte maand. Zeer warme lucht beëindigde het regenachtige weer op 26 juni en bezorgde juni nog twee tropische dagen. Deze hitte werd weer snel verdreven door zware onweersbuien.

4.5. Autoclustering van SOVON

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website sovon.nl. Het komt er op neer dat via deze site alle afzonderlijke waarnemingen via een digitale kaart ingevoerd kunnen worden waarbij tevens het soort waarneming wordt ingevuld (individueel, paar, etcetera). Aan het eind van het seizoen kunnen per soort de territoria automatisch berekend worden door de waarnemingen automatisch te laten clusteren. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart, waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming van de cluster binnen de SOVON datumgrenzen.

Ten behoeve van de inventarisaties zijn de Groeve Oostermeent en 't Harde als afzonderlijke deelgebieden geregistreerd door SOVON. Elke teller had een eigen account waarmee ingelogd en geregistreerd kon worden.

Er werd gebruik gemaakt van de afgedrukte veldkaarten uit sovon.nl

Na elke telling, liefst op de teldag zelf, werden de waarnemingen ingevoerd.

Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd die voor alle tellers via internet te raadplegen waren.

5. Resultaten

5.1. Aantal broedvogels

In de volgende tabel zijn de resultaten over 2011 samengevat.

Tabel 2 Aantal territoria van de broedvogels van de Groeve Oostermeent en 't Harde in 2011

	Groeve Oostermeent (20 ha)	't Harde (14 ha)	Totaal (34 ha)
Grauwe Gans	0-1		0-1
Nijlgans	0-1		0-1
Wilde Eend	2		2
Meerkoet	1		1
Kievit	3		3
Houtduif	1	1	2
Ransuil		1	1
Grote Bonte Specht	0-1		0-1
Oeverzwaluw	105		105
Boompieper	4		4
Graspieper	3		3
Witte Kwikstaart	2		2
Roodborsttapuit	4		4
Merel	2	3	5
Grasmus	1		1
Tijftjaf		1	1
Fitis	2	5	7
Koolmees		1	1
Zwarte Kraai	1		1
Ekster		4	4
Groenling		1	1
Kneu	5	3	8
Aantal soorten	14	9	19

Een drietal soorten is gerubriceerd met 0 -1 territoria . Dit is gedaan bij de soorten met een geldig territorium volgens de BMP criteria, echter zonder dat er volgens onze waarnemingen sprake was van een 'klassiek broedgeval' waarbij daadwerkelijk in het gebied is genesteld.

5.2. Soortbespreking broedvogels

In dit hoofdstuk zijn de broedvogels per soort beschreven.

Grauwe Gans 0 -1 territorium (Groeve: 0 - 1 't Harde: 0)

In april is twee maal een paar Grauwe Ganzen waargenomen. Daarna was de soort verdwenen. Hoewel er geen aanwijzing zijn dat de ganzen een broedpoging hebben gedaan, moeten de april-waarnemingen volgen de BMP-regels gerekend worden als een geldig territorium.

Nijlgans 0 -1 territorium (Groeve: 0 - 1 't Harde: 0)

Zowel in april als mei is een paartje Nijlganzen waargenomen in het meest westelijke plasje. Er is geen aanwijzing dat de soort een broedpoging heeft gedaan. De soort zoekt bij voorkeur een nestplaats in bomen en kan ook in nestkasten en gebouwen broeden. Binnen het telgebied zijn dergelijke locaties niet beschikbaar. Wel werd in maart een Nijlgans bij een eksternest waargenomen bij de nabijgelegen kinderboerderij. Mogelijk dat hier is gebroed.

Wilde Eend 2 territoria (Groeve: 2 't Harde: 0)

Van maart - juni zijn Wilde Eenden gezien in de plasjes en sloten. Het gebied biedt volop nestgelegenheid, maar er zijn geen nestvondsten gedaan of jongen gezien.

Meerkoet 1 territorium (Groeve: 1 't Harde: 0)

In het westelijke plasje heeft een Meerkoet succesvol gebroed. Hier werd een nest gevonden en op 19 juni zwom er een paar met twee grote jongen in de door de aanhoudende droogte steeds verder slinkende plas. De prestatie van deze Meerkoeten is des te groter omdat het gebied regelmatig wordt bezocht door een Havik vanuit de aangrenzende Woensberg.

Kievit 3 territoria (Groeve: 3 't Harde: 0)

Kieviten waren elke telling aanwezig, vaak buiteland, roepend of met ander territoriaal gedrag. Op 22 mei werd in de struikheide een prachtig nest met 3 eieren gevonden en in juni zat een andere Kievit op het nest in de kortbegraste dijk in het oostelijk deel. Vermoedelijk zijn geen van de legsels succesvol geweest. Het hierboven genoemde nest in de heide was op 3 juni leeg. De oorzaak van het mislukken is niet bekend. Vertrapping door de runderen of schapen is uitgesloten omdat er geen ei-resten werden gevonden. De *usual suspects* zijn Vos, Hermelijn, Egel of kraaiachtigen. Deze laatste vormen het meest in het oog lopende gevaar. Groepen Kauwen van soms meer dan 100 exemplaren scharrelen veelvuldig in de grazige delen tussen de heide. Ook Ekster en Zwarte Kraaien

foerageren regelmatig in het heidegebied.

Oorspronkelijk kwam de Kievit in het Gooi nog regelmatig voor op heidevelden maar zoals gemeld door Jonkers (1987) "*Tegenwoordig zijn dit soort broedgebieden door de verandering van de begroeiing, een gewijzigd beheer en door toename van de recreatiedruk, weer bijna geheel verlaten*". Jonkers meldt dat in 1981 voor het laatst Kieviten hebben gebroed op de Zuiderheide. Het is daarom verheugend dat door de rust en de begrazing in de Groeve Oostermeent weer een biotoop is ontstaan waar de Kievit zich wil vestigen. Het valt te hopen dat het broedsucces in andere jaren hoger ligt.

Houtduif 2 territoria (Groeve: 1 't Harde: 1)

In mei en juni zijn baltende Houtduiven gezien in Groeve Oostermeent en 't Harde. In dit laatste gebied werden ook meerdere foeragerende Houtduiven gezien. Er zijn geen nestvondsten gedaan. Door het veelvuldig voorkomen van de Eksters zal het voor de Houtduif ook geen eenvoudige zaak zijn om de eieren succesvol uit te broeden.

Ransuil 1 territorium (Groeve: 0 't Harde: 1)

Op 27 en 28 maart en 1 april werden baltsende Ransuilen waargenomen in 't Harde waar twee uilen luid klappend laag boven de Krentenboompjes vlogen. Later riep het vrouwtje vanuit een oud eksternest terwijl het mannetje in de top van dezelfde boom op de uitkijk zat. De avond erna zat het vrouwtje in een boompje 50 meter verderop. Waarschijnlijk had het uilenpaar nog geen nestkeuze gemaakt. Het terrein is geschikt met de vele lege eksternesten, maar door de lage ligging van de nesten zijn ze storingsgevoelig. Hoe dan ook, de keus zal gevallen zijn op een vacant nest buiten het telgebied, want bij latere avondbezoeken werden de uilen niet meer waargenomen. Wel zag ik op 1 juni een Ransuil voor mijn auto de weg oversteken.

De baltsende uilen zijn waargenomen binnen de kritieke BMP grenzen, dus deze waarnemingen zijn volgens de BMP-criteria een geldig broedgeval.

Grote Bonte Specht 0-1 territorium (Groeve: 0 - 1 't Harde: 0)

Drie maal is de Grote Bonte Specht waargenomen in maart en april, soms ook roepend. Volgens de BMP-criteria is het een geldig broedgeval. Er is echter met zekerheid niet gebroed binnen de grenzen van het telgebied anders was dit tijdens de inventarisaties zeker opgemerkt.

Oeverzwaluw 105 nesten (Groeve:105 't Harde: 0)

De steilwand van de Groeve Oostermeent was in de winter steil afgegraven door vrijwilligers van GNR ten behoeve van de zwaluwen. Al op 10 april vlogen er 60 Oeverzwaluwen rond en het beloofde een goed jaar te worden. En als we kijken naar het aantal bewoonde nesten, dan is dit ook uitgekomen. Volgens de telling van Dick Jonkers die al jarenlang onderzoek doet naar Oeverzwaluwen in het Gooi en omstreken waren er dit jaar 105 bewoonde nesten. In 2010 waren er 88 en in 2009 slechts 38. De hollen waren over de hele lengte van de wand verspreid met de grootste concentraties in de westelijk en oostelijke wand. In het middengedeelte waren enkele kleinere kolonies.

De grote wolken zwaluwen trekken natuurlijk de aandacht van predatoren zoals Eksters waarvan meermalen werd gezien dat ze probeerden een hol in te kruipen (zonder succes overigens). Ook Boomvalken werden enkele malen jagend in de buurt gezien.

Van boven zijn de wanden afgeschermd met prikkeldraad om te voorkomen dat de runderen de wanden vertrappen. Aan de voet van de steilwand liggen enkele plasjes. Eenmaal werd een Schotse Hooglander gezien die door zo'n plasje was gewaad en vervolgens op de onderste zandrichel was gelopen om zich langdurig tegen de wand met nestholtes aan te schuren onder luid protest van de rondfladderende zwaluwen.

Vermoedelijk hebben de bovenstaande gevaren de Oeverzwaluwen slechts in geringe mate geschaad. Ernstiger, vanuit het perspectief van de Oeverzwaluw, is de Vos die het grootste deel van de nestholtes heeft uitgegraven (Dick Jonkers). Vooral de oostelijke kolonie heeft het moeten ontgelden. Sommige zwaluwen hebben ondanks alle gevaren het broedseizoen met succes afgesloten want in juni zagen we in de westelijke kolonie meerdere jonge zwaluwen in en uit de nestholtes vliegen.

Het foerageergebied van de broedvogels strekt zich uit tot buiten de grenzen van het natuurgebied, maar favoriet was toch wel het heideveld ten noorden van de broedwand want hier vlogen altijd vele tientallen foeragerende Oeverzwaluwen heen en weer.

Boompieper 4 territoria (Groeve:4 't Harde: 0)

Jonkers (1991) schrijft over de Groeve Oostermeent in 1991 dat "*de Boompieper er alleen maar doortrekt*". Over resultaten van oudere inventarisatie is zijn oordeel zuinig: "*een territorium van een Boompieper in de situatie van rond de jaren tachtig met opschietende begroeiing is denkbaar*".

De tijden zijn ten goede gekeerd want in 2011 hebben we 4 territoria vastgesteld. De soort heeft optimaal geprofiteerd van het gevoerde beheer. Door de begrazing is er een gevarieerde mozaiek ontstaan van gras en heide, hetgeen een ideale vegetatie biedt om te foerageren. Bovendien zijn er nog voldoende berken in het gebied aanwezig van waaruit de Boompieperman zijn opvallende baltsvlucht kan starten.

Graspieper 3 territoria (Groeve :3 't Harde: 0)

Jonkers (1987) schrijft dat de Graspieper in de jaren vijftig broedvogel was van heidevelden, maar dat eind jaren zestig de soort daar ontbreekt en alleen nog op de Hoorneboegse Heide aanwezig is. Op de Westerheide werd in 1976 nog een broedpaar vastgesteld.

Het is dus een bijzonderheid dat drie paren Graspieper gebroed hebben in de natte heidevelden van de Groeve Oostermeent. In deze zone vormt de Graspieper samen met Kievit een ouderwetse combinatie, waar alleen de Veldleeuwrik nog ontbreekt.

Witte Kwikstaart 2 territoria (Groeve: 2 't Harde: 0)

Twee territoria van de Witte Kwikstaart werden vastgesteld in de Groeve Oostermeent in de buurt van de steilwand. Er zijn geen nestvondsten gedaan en er zijn geen oudervogels met voedsel gezien zodat het de vraag is of de territoriale gedragingen van de vogels ook een reproductief vervolg hebben gekregen.

Roodborsttapuit 4 territoria (Groeve: 4 't Harde: 0)

Roodborsttapuiten waren elke telling aanwezig met uitzondering van juli. Maximaal werden er op één telling 4 zingende mannetjes gezien en gehoord, hetgeen resulteert in een even groot aantal territoria. In mei vlogen er oudervogels met jongen rond.

Het lijkt vreemd dat in 1991 en daarvoor nog geen Roodborsttapuiten in het gebied voorkwamen, maar dit beeld past in de algemene trend. De Roodborsttapuit is namelijk pas sinds de laatste 15 jaar zo'n talrijke vogel in het Gooi. Daarvóór herbergden de heidevelden slechts enkele broedparen en op de kleinere veldjes ontbrak de soort volledig. Op vele plaatsen was de Roodborsttapuit in de jaren zestig verdwenen om aan het einde van de jaren zeventig en in het begin van de jaren tachtig weer een toename te laten zien. Een toename die zich tot op heden heeft voortgezet.

Deze ontwikkeling is niet alleen in het Gooi te zien maar ook landelijk want de index van SOVON laat tussen 1990 en 2008 een verviervoudiging van de populatie zien (Prop 2010). Overigens is deze toename in de Groeve Oostermeent alleen maar mogelijk dank zij de beheerinspanningen van GNR om het gebied open te houden.

Merel 5 territoria (Groeve: 2 't Harde: 3)

Verspreid in het gebied werden zingende Merels gehoord. Volgens de BMP-criteria resulteert dit in 5 territoria. Vreemd is dat er geen nesten zijn gevonden in dit overzichtelijke gebied. In juni waren veel foeragerende Merels aanwezig in 't Harde tussen de Krentenboompjes. Deels zullen dit broedvogels uit Blaricum zijn geweest.

Grasmus 1 territorium (Groeve 1 't Harde: 0)

In de jonge bosaanplant langs de weg aan de noordwestzijde van de Groeve Oostermeent was een territorium van de Grasmus aanwezig.

Tjiftjaf 1 territorium (Groeve 0 't Harde: 1)

Een Tjiftjaf was gevestigd in de Krentenboompjes in 't Harde.

Fitis 7 territoria (Groeve 2 't Harde: 5)

De Fitis prefereert een biotoop met verspreide struiken en bomen. De Groeve Oostermeent is voor de Fitis eigenlijk te kaal maar 't Harde is ideaal. De soort was hier met 2 respectievelijk 5 territoria aanwezig. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de Krentenboompjes in 't Harde. In 1991, toen de berken in de Groeve Oostermeent nog niet gerooid waren, was de Fitis daar de meest talrijke soort met 8 territoria.

Koolmees 1 territorium (Groeve 0 't Harde: 1)

In 't Harde zijn 10 waarnemingen gedaan van roepende of zingende Koolmezen. Dit resulteert in 1 geldig territorium volgens de BMP-criteria regel, gelegen in de zuidoosthoek van het gebied. Mogelijk is daar in gebroed in een muizenhol of tussen boomwortels of een andere holte.

Zwarte Kraai 1 territorium (Groeve 1 't Harde: 0)

In het heideveld van de Groeve Oostermeent was meestal een paar aanwezig, dat ook duidelijk territoriaal gedrag vertoonde. In juli zat een kraaienfamilie met twee jonge kraaien in de berken te alarmeren.

Volgens de BMP criteria is er sprake van een geldig territorium ook al is er geen nest gevonden.

Ekster 4 territoria (Groeve 0 't Harde: 4)

In 't Harde is de Ekster de dominante soort. Er broeden minimaal 4 paar in de Krentenboompjes. De vogels verblijven veel op het centrale gazon waar ze de eetbare delen uit de honden-uitwerpselen pikken. Verder is er een slaapplek aanwezig in het noordelijk deel van de krentenboompjes bij de parkeerplaats. De vogels verzamelen zich hier 's avonds, ook gedurende broedtijd. Er zijn maximaal 18 exemplaren geteld.

Ook in de Groeve Oostermeent vliegen vaak eksters rond. Volgens de BMP criteria zou het zelfs resulteren in een geldig territorium maar omdat er geen nest is gevonden, is dit niet als zodanig geteld. Voor de broedvogels in het natuurgebied Groeve Oostermeent is de talrijke aanwezigheid van de eksters een voortdurende zorg. Zo hebben de eksters veel belangstelling voor de hollen van de Oeverzwaluwen. Oeverzwaluwen met een iets te ruim uitgediepte hol behoorden tot de grootste

risicogroep. Het daadwerkelijk bemachtigen van jonge zwaluwen door eksters is echter niet waargenomen.

Ringmus en Huismus 0 territoria (Groeve 0 't Harde: 0)

Hoewel de Ringmus geen broedvogel is in het telgebied, verdient hij wel een aparte vermelding omdat er in de Krentenboompjes bij de oostelijke parkeerplaats al jarenlang een slaapplek aanwezig is waar een tiental Ringmussen overnacht en er ook overdag rondscharrelt. Het maximale aantal dat door ons is waargenomen bedroeg 6 op 6 juni. Het is opvallend dat gepaarde vogels hier ook midden in de broedtijd aanwezig zijn. De vogels roepen soms aanhoudend en dit territoriale gedrag suggereert dat er ergens wordt gebroed, maar we hebben geen nesten kunnen ontdekken, ook niet in of onder de aanwezige eksternesten.

Vanaf mei werden ook Huismussen waargenomen, die foerageerden in de schrale vegetatie tussen en onder de Krentenboompjes. Vermoedelijk waren deze vogels afkomstig uit de nabijgelegen bebouwde kom van Blaricum.

Groenling 1 territorium (Groeve 0 't Harde: 1)

In de zuidoostkant van 't Harde is drie maal een zingende of roepende Groenling gehoord. Het is niet bekend of de vogel daadwerkelijk binnen de grenzen van het telgebied gebroed heeft, maar een geldig territorium volgens de BMP criteria is het in ieder geval.

Kneu 8 territoria (Groeve 5 't Harde: 3)

De Kneu is met 8 territoria na de Oeverzwaluw de meest talrijke broedvogel van het gebied. Vanaf de eerste tot de laatste telling was de soort aanwezig: slepend met nestmateriaal en later met voer, en vanaf mei vlogen er groepjes uitgevlogen jongen rond. De vogels zullen gebroed hebben in de heidestruiken. Kneuen zijn nogal vliegerig, en houden zich daarbij niet aan territoriumgrenzen hetgeen het lastig maakt om het aantal aanwezige paren goed te bepalen. Wanneer de jongen zijn uitgevlogen wordt de situatie nog onoverzichtelijker. Bij de inventarisaties is een conservatieve methode toegepast (in geval van twijfel van dubbeltelling niet noteren) zodat het aantal van 8 territoria zeker niet aan de hoge kant is.

5.3. Niet broedvogels

Behalve de besproken broedvogels zijn tijdens de tellingen ook niet-broedvogels genoteerd. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van deze soorten die tijdens de tellingen foeragerend of zingend zijn aangetroffen. Overvliegende soorten blijven buiten beschouwing .

In de plasje onder de steilwand zijn de volgende soorten gezien:

- **Blauwe Reiger**
Meestal waren enkele reigers aanwezig in één van de plasjes. Door de droogte in april en mei zakte het waterpeil hier steeds verder, zodat de aanwezige waterdieren een steeds gemakkelijker prooi werden voor de reigers.
- **Lepelaar**
7 mei 2 exemplaren en op 19 juni 1 exemplaren (foeragerend in plasje!)
- **Kleine Plevier**
19 juni 1 exemplaar
- **Witgat**
19 juni 1 exemplaar
- **Tapuit**
Op 23 april zat een Tapuit op de steilwand en op 7 mei waren dat er zelfs 4. Ook in andere jaren worden er tot ver in mei Tapuiten bij de holen van de Oeverzwaluwen aangetroffen. Zouden ze kunnen gaan broeden in een verlaten holte? Wellicht, maar tot op heden is dit nog niet aangetoond.

In de westelijke zoom van het gebied werden diverse bosvogels gesignaleerd die afkomstig waren uit het aangrenzende bosgebied de Woensberg. Sommige van deze waarnemingen zouden volgens de BMP- criteria als geldig territorium gerekend kunnen worden

- **Grote lijster**
21 mei foeragerend; 1 juli met voer
- **Beflijster**
Op 10 april werd een Beflijster gehoord tijdens de telling. Beflijsters zijn in deze periode vaste gasten van de Groeve Oostermeent en worden dan vooral gezien in het hoge deel met de afwisselende schrale heide- en grasvegetatie
- **Zwarte Roodstaart**
In maart waren wekenlang 2 mannetjes aanwezig die vanuit de berken ook opgewekt hun knarsende zang lieten horen. Het gaat om meer dan incidentele waarnemingen want ook van vorige jaren is bekend dat er in deze periode Zwarte Roodstaarten in het gebied verblijven. Het is onbekend wat de roodstaarten hier zoeken, want zoals bekend broedt de Zwarte Roodstaart in ons land altijd bij gebouwen en deze ontbreken hier geheel.
- **Braamsluiper**
Op 7 mei roepend in struiken langs fietspad. Omdat het niet een geschikt broedbiotoop is, is deze waarneming niet geteld als territoriale zang. Anders zou dit resulteren in een "geldig territorium".

In het centrale natte heidevegetatie:

- **Watersnip**
In maart en april foerageren er 10-tallen Watersnippen in het drasse deel van het centrale heideveld. Dit ligt op ca 75 meter van het pad zodat verstoring door wandelaars beperkt is. Het grootste aantal van 45 exemplaren is waargenomen op 1 april (Van Balen - Blanken, waarneming.nl). Op 16 april zaten er nog 19 snippen. In mei zijn de snippen vertrokken .

Verschillende roofvogels zijn in het gebied jagend waargenomen.

- **Torenvalk**
De Torenvalk jaagt veelvuldig boven de heide van de Groeve Oostermeent. Wat opvalt is dat de valk buiten het broedseizoen vaker aanwezig is dan in de maanden april - juni.
- **Boomvalk**
Op de telling van 23 april vloog een jagende Boomvalk langs de kolonie Oeverzwaluwen. Op 20 juni noteerde Dick. Jonkers twee jagende Boomvalken.
- **Havik**
Tijdens de tellingen werd regelmatig de roep van de Havik gehoord in het nabijgelegen bos van de Woensberg, waar hij ergens gebroed zal hebben. Twee maal werd de Havik tijdens een telling jagend boven de heide waargenomen.
- **Buizerd**
Zoals overal in het Gooi zijn Buizerds een gewone verschijning, maar er zijn geen waarnemingen van jagende vogels in het telgebied.
- **Sperwer**
Op 10 april vloog een Sperwer jagend over de heide.

6. Vergelijking met vroegere inventarisaties

Bij de soortbespreking is al meerdere malen verwezen naar de integrale inventarisatie van de Groeve Oostermeent in 1991 door Dick Jonkers en Jan Terlouw (Jonkers 1991). Dit was niet de eerste keer dat het gebied is geteld. Zo vermeldt de Stichting Vrijwillig Goois Natuurbeheer (S.V.G.N.) in 1981 Dieperink als bron. Hij zou in 1980 een inventarisatie hebben uitgevoerd. Verder is er nog een inventarisatie uit 1981, die wordt beschreven door Lam (1981). De resultaten van deze inventarisaties zijn in de onderstaande tabel vermeld. Hieraan is de toelichting van Jonkers (1991) toegevoegd. In het rapport van Jonkers zijn per soort nog interessante kritische kanttekeningen toegevoegd. Deze zijn in dit hoofdstuk niet opgenomen. Men dient er rekening mee te houden dat de wijze waarop de inventarisaties zijn uitgevoerd nogal verschillen en dat de resultaten daardoor niet zo maar 1 op 1 zijn te vergelijken.

	1980	1981	1991	2011
Grauwe Gans	0	0	0	0-1
Nijlgans	0	0	0	0-1
Wilde eend	?	0-3	2	2
Bergeend	1?	0-3	0	0
Fazant	0	0	+	0
Waterhoen	0	1-3	0	0
Meerkoet	0	0	0	1
Scholekster	1?	0	0	0
Kievit	1	2-4	0	3
Watersnip	0	0-1	0	0
Houtduif	0	1-5	1	1
Grote Bonte Specht	0	0	0	0-1
Oeverzwaluw	30-35	150-200	0	105
Boompieper	0	0-1	0	4
Graspieper	2-4	4-7	0	3
Witte Kwikstaart	+	0	0	2
Roodborsttapuit	0	0	0	4
Winterkoning	0	1-2	0	0
Heggenmus	0	0-1	0	0
Zanglijster	0	1-3	0	0
Merel	0	2-4	0	2
Tapuit	0	0-2	0	0
Roodborst	0	0-1	0	0
Grasmus	0	0	0	1
Tjiftjaf	0	2-4	0	0
Fitis	0	6-8	8	2
Koolmees	0	0-2	0	0
Rietgors	1	2-5	0	0
Zwarte Kraai	0	0	0	1
Ekster	0	0	4	0
Vlaamse Gaai	0	0	1	0
Kneu	1	1-6	0	5
Vink	0	0-2	0	0
Aantal soorten	6	12	6	14

Figuur 4 Resultaten van broedvogelinventarisatie van de Groeve Oostermeent in 1980, 1981, 1991 en 2011

Een van de eerste dingen die bij een vergelijking tussen de jaren opvalt is de soorten- en aantallenrijke lijst van 1981. Het probleem bij de beoordeling van de inventarisatie van 1980 en 1981 is, dat de inventarisiemethode, criteria, grenzen en de situatie van het onderzochte gebied niet staan beschreven. Bij die van 1981 staat vermeld dat er twee ochtendinventarisaties zijn uitgevoerd en tijdens loopkeverinventarisaties waarnemingen zijn genoteerd. De lijst is dus hoofdzakelijk met waarnemingen als basis vastgesteld. Dit verklaart de soorten en aantallen.

Bij de inventarisatie van 1991 zijn 11 bezoeken gebracht aan het gebied en is gebruik gemaakt van de BMP methode. De resultaten van 1991 en die van 2011 zijn wat methode en telgebied betreft goed vergelijkbaar.

7. Zoogdieren

Tijdens de inventarisaties zijn ook waarnemingen van zoogdieren of sporen ervan genoteerd. Hieronder een bespreking van drie grote zoogdiersoorten.

Ree

Sinds 2007 verblijft een reebok in het omheinde gebied van de Groeve Oostermeent. De herkomst

van het dier is onbekend maar vermoedelijk is het een natuurlijke immigrant, die op een goede dag over het hek gesprongen is en de rust en de grazige vegetatie zodanig waardeert, dat hij het gebied niet meer heeft verlaten. Ondanks het feit dat hij hier al vier jaren verblijft en men zou verwachten dat hij inmiddels gewend is geraakt aan de wandelaars, laat het dier zich nooit dicht benaderen. Voor auto's op de weg aan de oostkant is hij minder beducht.

Figuur 5 Schotse hooglander en "de ree".

Aanvallen van achtervolgende honden die

vanuit het aangrenzende 't Harde soms het gebied weten binnen te dringen -uiteraard geheel buiten de schuld van de eigenaar- weet hij te overleven.

De Ree heeft een goede relatie opgebouwd met de drie Schotse Hooglanders. Vaak verkeert hij in het gezelschap van deze grote mede-herbivoren, zoals op de foto hierboven te zien is.

Haas

Elke ochtendtelling was het genieten om de Hazen over de smalle hazenpaadjes tussen de bedauwde heidestruiken te zien rennen. Meestal een stuk of zeven maar op 7 mei en 19 juni respectievelijk 10 en 11 exemplaren. In maart en april waren er soms langdurige achtervolgingen te zien van groepjes rammelende hazen. Net als de Roodborsttapuit en Kievit is de Haas een goede indicatorsoort die het succes bevestigt van het beheer dat gericht is op het open houden van de vegetatie. .

Vos

Door Dick Jonkers is geconstateerd dat nesten van Oeverzwaluw door een Vos zijn gepredeerd. Waarnemingen van een Vos of sporen zijn tijdens onze tellingen echter niet gezien.

8. Conclusies

Als het Goois Natuurreservaat een natuurwaarden-ranglijst van haar gebieden op zou stellen, dan zou de Groeve Oostermeent hierin met stip genoteerd zijn. In vergelijking met de inventarisatie van 1991 (Jonkers 1991) is het aantal soorten in 2011 toegenomen van 6 naar 14. Nieuwe soorten zijn Meerkoet, Kievit, Boompieper, Witte Kwikstaart, Oeverzwaluw, Graspieper, Roodborsttapuit, Grasmus en Kneu. Dat Fazant en Gaai zijn verdwenen doet weinig af aan deze buitengewoon goede score. Deze gunstige ontwikkeling komt door goed uitgevoerde beheermaatregelen in combinatie met de gunstige ligging van het gebied. Hieronder een korte toelichting.

Figuur 6 Zonsopgang boven de Groeve (foto Pieter Doorn)

Pas sinds de heide wordt beweid is er een omheining om het gebied geplaatst. Hoewel de hoogte van deze afrastering bescheiden is, heeft deze een gunstige uitwerking op de menselijke verstoring in het gebied. Door het ontbreken van een hek beschouwden passanten het gebied als publiek domein en het werd dan ook veelvuldig betreden, zoals door kinderen die een hut bouwden, bezorgers die hun overtollige kranten in het plasje dumpden, mensen die met schepnetjes beestjes en kikkerdril uit de plasjes schepten of mensen die hun elektronische modelvliegtuigjes uit wilden proberen. Het mag duidelijk zijn dat deze veelheid aan bezoekers een grote verstoring met zich mee bracht.

Het is niet zo dat dergelijke verstoringen helmaal tot het verleden behoren, maar de mate waarin zij optreden is aanzienlijk afgenomen sinds het terrein omheind is. De toegang is nu beperkt tot twee ingangen via een klaphekje waar een bord naast staat met een aantal geboden en verboden. Het pad baant zich op een natuurlijke manier door het terrein van het ene naar het andere klaphekje en de bezoekers hebben over het algemeen niet de behoefte om van het pad af te wijken. Dit is ook begrijpelijk is omdat het pad door een botanisch zeer fraaie zone loopt. Door mensen gevormde sluippaden komen door deze natuurlijke geleiding niet meer voor. Het plaatsen van een hek om het vee tegen te houden heeft zodoende als onbedoeld neveneffect gehad dat het aantal gelegenheidsbezoekers sterk is afgenomen ten gunste van gemotiveerde bezoekers, die vooral uit zijn op de natuurlijke uitstraling van het gebied. Het inzetten van de grote grazers heeft echter ook nog op een andere manier de menselijke verstoring gereduceerd. GNR heeft er voor gekozen om het gebied te laten begrazen door drie Schotse Hooglanders, die met hun forse, behaarde uiterlijk prachtig passen in het gebied. Hun ruwe uitstraling heeft echter ook tot gevolg dat sommige wandelaars afzien van hun wandeling en hun bezoek schielijk afbreken, als zij ontwaren dat er tussen hen en de breed-gehoorde herbivoren geen veilige afrastering staat. Zij verplaatsen hun trip liever naar het aangrenzende hondenuitlaatgebied 't Harde.¹

Door de nabijheid van de bebouwde kom van Blaricum vormen (zwerf-) katten een andere ernstige potentiële verstoringbron. Door de gunstige toevallige aanwezigheid van flankerende buffergebieden worden deze huisdieren echter zelden gesignaleerd. Aan de noordzijde loopt een drukke verkeersweg die de katten van de woonwijk Blaricum-Bijvanck niet graag oversteken. Aan de zuidkant grenst het gebied aan het oude dorp van Blaricum. Hiertussen ligt echter zoals vermeld het populaire hondenuitlaatgebied 't Harde. Voor katten is dit een gevaarlijke barrière die ze liever mijden. Aan de oost en westzijde is geen bebouwing zodat vanaf hier de kans op penetratie door katten geringer is.

Als gevolg van de goed gekozen beheermaatregelen en de toevallig gunstige omstandigheden is de Groeve Oostermeent, ingeklemd tussen de bebouwde kom van het oude en nieuwe Blaricum, een onverwacht ongestoord natuurgebied

't Harde is in veel opzichten tegengesteld aan de Groeve Oostermeent. Het gebied bestaat uit harde droge zandgrond die voor het merendeel is ingezaaid in het terrein dat bekend staat als het Concours Hippique terrein naar aanleiding van het jaarlijkse hippisch evenement dat hier tot 2005 werd georganiseerd. De mensen maken nu veel gebruik van het gebied om hun hond of honden uit te laten. In het weekend kan men soms vele 10-tallen honden op het grasveld zien dollen. De oostkant van het gebied wordt gebruikt door de boeren uit Blaricum om gras in te kuilen. Sinds enkele jaren wordt deze kuil verpakt in plastic, hetgeen het positieve effect van deze vorm van terreingebruik volledig teniet doet. De plastic balen zijn letterlijk steriel en zijn visueel ook niet fraai. Ook de weg die hierlangs loopt flatteert niet. Door de kaarsrechte ligging wordt deze weg ook wel *de landingsbaan* genoemd. Toch is ook 't Harde niet gespeend van natuurlijke waarden. Deze worden vooral gevormd door de

¹ Ik heb ook het omgekeerde gezien van vaders met kleine kinderen die de runderen wel heel onbeschrond tegemoet traden, zonder overigens dat dit tot onverkwikkelijke situaties leidde, omdat de dieren onverstoorbare zijn in hun lethargische houding. Zelf ben ik tijdens een telling uit onverwachte hoek aangevallen, namelijk door een schaap.

Krentenboompjes in de oostelijke zoom. Eind april vormt zich hier een witte gloed van de witte bloesem die in het Gooi nergens zo intens is als hier.

Wat vogels betreft is het gebied schraal. Grondbroeders ontbreken nagenoeg vanwege de grote aantallen honden die hier worden uitgelaten.

9. Aanbevelingen

Het aantal broedvogelsoorten is de afgelopen decennia sterk toegenomen in de Groeve Oostermeent en er is dan ook alle redenen om het beheer zoals dat wordt gevoerd, te continueren.

Hieronder nog een aantal andere aanbevelingen.

- **Extra poelen**
De waarden van het gebied wordt deels bepaald door de natte plassen onder aan de podzolrand. Hierin broeden eenden, Meerkoeten en er zitten veel amfibieën en libellen. Hierop wordt dan weer volop gejaagd door reigers maar incidenteel bijvoorbeeld ook door Lepelaar. De waarde van het gebied kan verder verhoogd worden door een uitbreiding van deze natte poelen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een viertal diepe poelen langs het slootje dat nu al in het centraal in het gebied van zuid naar noord loopt. De diversiteit van de moerassoorten zou hiermee uitgebreid kunnen worden en zou bovendien de dieren en planten in de huidige plasjes minder kwetsbaar maken voor uitdroging en predatie. Omdat de aanleg van deze poelen alleen dan effect heeft wanneer deze ook nat blijven gedurende langere tijd van droogte zal eerst goed onderzocht moeten worden hoe diep die uitgegraven moeten worden.
Bij de positionering moet rekening worden gehouden met het feit dat landschapselementen zoals heuveltjes en poeltjes een aantrekkende werking hebben op recreanten. Als het nieuw uitgegraven plasje een aanzuigende werking heeft op wandelaars naar het nu nog zeer rustige deel van het heidegebied, dan schiet het plan zijn doel voorbij.
- **Eik**
Het hoge deel van de Groeve Oostermeent ten zuiden van de steilwand heeft een heischrale vegetatie die aantrekkelijk is voor soorten die foerageren in een korte vegetatie, zoals Beflijster, Grote Lijster en Tapuit. Ook vlinders zoals Kleine Vuurvlinder en Hooibeestje vliegen hier veel rond. Het gebied vormt een natuurlijke buffer tussen het hondenuitlaatgebied van 't Harde en het moerassige deel van de Groeve Oostermeent. Broedvogels zijn hier niet vastgesteld. Wat meer variatie zou de natuurlijke en visuele waarde van dit deel ten goede komen. Te denken valt aan een forse eik, waar het vee onder kan rusten terwijl de Boompieper vanuit de top zijn baltsvluchten maakt. Indien er nu een eik word geplant dan zal de imposante fase pas na meer dan 50 jaar bereikt worden maar beheren is vooruitzien, dus dit mag geen belemmering zij. Een stevig hekwerk er om heen is natuurlijk wel nodig om beschadiging van de stam door het vee te voorkomen.
- **Recreatie**
Ook al is de situatie in het gebied aanzienlijk verbeterd sinds het terrein omheind is, toch blijft het gebied zeer kwetsbaar voor menselijke verstoring door de nabijheid van de camping Woensberg en de bebouwde kom van Blaricum. Op zonnige dagen ziet men geregeld mensen in het gebied rondlopen buiten het bedoelde pad. Vooral de steilwand heeft een grote aantrekkingskracht. Veelal is men zich niet bewust in een natuurterrein te zijn, waarin het niet toegestaan is om te voetballen of elektrische auto's uit te testen.
Men leest de kleine lettertjes niet bij de ingangen van het terrein. En zo men deze al leest dan is de richtlijn dat men zich alleen op de paden mag begeven niet erg duidelijk in een gebied dat doorkruist is met natuurlijke koeien- en hazenpaadjes. Zelfs voor de goedbedoelde bezoeker is het niet duidelijk welke route wel of niet is toegestaan.
Op basis van onze veldbezoeken, die voor dag en dauw plaats vonden, kunnen we geen oordeel geven over de mate van de menselijke verstoring. Gelukkig lijken onze resultaten er op te wijzen dat het met de menselijke verstoring wel meevalt. Anders is niet te verklaren dat er in de moeraszone Kieviten tot broeden komen, de Hazen hier talrijk zijn en een Ree er reeds jaren verblijft. Indien de intensiteit van de verstoring de komende jaren verergert dan valt te overwegen om het 'officiële' pad te markeren met gekleurde paaltjes om te zorgen dat de bezoekers zich niet over het gehele gebied verspreiden.
- **Oeverzwaluw**
Geschikte broedwanden zijn voor Oeverzwaluwen in ons land spaarzaam aanwezig. De meeste wanden ontstaan onbedoeld door grondverzet. Na de eerste vestiging van de zwaluwen ontfermen natuurbeschermers zich veelal over de kolonie en bieden ze door bescherming en

onderhoud van de wand meerjarige continuïteit voor de zwaluwen. Actief beheer is bijna altijd noodzakelijk en in ons vlakke, drassige land zullen de Oeverzwaluwen daarom altijd zorgenkindjes blijven. Zo ook de steilwand in de Groeve Oostermeent. De jaarlijkse inspanning van een werkploeg met vrijwilligers GNR blijkt de moeite waard te zijn. De aanwezigheid van de Oeverzwaluwen is een verrijking voor het gebied en hoort ook zeker thuis in een terrein waar een steilwand zo prominent aanwezig is.

- Honden

Aangelijnde honden zijn toegestaan in de Groeve Oostermeent. Weinig hondeneigenaren maken hier echter gebruik van, omdat men liever zijn hond los laat lopen in de aangrenzende hondenuitlaatgebieden zoals 't Harde. De hondenbezitters die het gebied wel betreden houden zich over het algemeen goed aan het aanlijngedod.

Het komt soms voor dat een hond onder de afrastering tussen 't Harde en de Groeve Oostermeent door weet te kruipen en zo'n hond kan dan grote schade aanrichten bij de broedvogels en zoogdieren. Een ooggetuige vertelde dat hij had gezien dat de aanwezige Ree langdurig werd achtervolgd door een loslopende hond. Het is daarom belangrijk dat GNR frequent de staat van de afrastering inspecteert zodat dit soort incidenten tot een minimum beperkt blijft.

10. Internet: www.sovon.nl en www.broedvogelkartering.nl

Inleiding

Bij de uitwerking van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de autoclustering van SOVON via internet. Deze werkwijze was een proef om te beoordelen of de autoclustering in de toekomst ook geschikt is voor andere, grote inventarisaties door de VWG. We hebben een vergelijking gemaakt met www.broedvogelkartering.nl, een computerprogramma dat in opzet gelijk is aan het pprogramma dat vanaf 2009 door de VWG wordt gebruikt.

Belangrijkste vragen van de proef waren:

- Is de beschikbaarheid van [sovon.nl](http://www.sovon.nl) voldoende?
- Is de snelheid van werken van [sovon.nl](http://www.sovon.nl) voldoende?
- Is het gebruikersgemak van [sovon.nl](http://www.sovon.nl) voldoende?
- Is het werken met meerdere waarnemers voldoende ondersteund door [sovon.nl](http://www.sovon.nl)?
- Is de betrouwbaarheid van de berekening van de territoria door [sovon.nl](http://www.sovon.nl) voldoende?

Resultaten

Het gebruik van [sovon.nl](http://www.sovon.nl) is over het algemeen goed bevallen en alle bovengenoemde vragen kunnen bevestigend beantwoord worden.

In de onderstaande tabel zijn de plus- en minpunten van [broedvogelkartering.nl](http://www.broedvogelkartering.nl) en [sovon.nl](http://www.sovon.nl) samengevat en vergeleken.

Tabel 3 Functionele vergelijking van www.broedvogelkartering.nl en www.sovon.nl

rood = negatief oordeel
 groen = positief oordeel
 oranje = beide systemen positief

	Clustering via www.sovon.nl	www.broedvogelkartering.nl
Snelheid waarmee waarnemingen opgevoerde kunnen worden en de territoria bekerend	Opvoeren van een waarneming en het berekenen van de territoria gaat binnen enkele seconden	Idem
Betrouwbaarheid van berekening van de territoria	De territoria worden accuraat berekend volgens de BMP regels	Idem
Gebruikersvriendelijkheid van opvoeren van waarnemingen	Het opvoeren van de waarnemingen is ook voor een niet-ervaren computer gebruiker eenvoudig uit te voeren	Idem
Hoe wordt omgegaan met waarnemingen buiten de telgrenzen?	Kan worden gekozen om deze wel of niet mee te tellen.	Stippen buiten gebied worden automatisch meegeteld.
Wijzigen van waarnemingen	Kenmerken van waarneming kunnen gewijzigd worden	Waarneming dient verwijderd en weer opgevoerd te worden.
Raadplegen soortenkaart	Soortenkaart in PDF. Duurt lang om deze aan te maken en vervolgens te openen.	Soortenkaart kan direct worden geopend
Raadplegen territoriumkaart	Territoriumkaart in PDF. Duurt lang om deze aan te maken en vervolgens te openen.	Territoriumkaart kan direct worden geopend
Afdrukken van veldkaarten	Ja	Nee
Stippenkaarten in rapport inkopieren?	Kaart wordt in PDF aangemaakt. Kan in rapport worden gekopieerd. Bestand is echter te groot om te gebruiken voor meer dan 5 soorten.	Kaart moet via schermprint aangemaakt worden en vervolgens gekopieerd in rapport
Exporteren van waarnemingen en territoria naar bestand	Ja	Ja
Totaaloverzichten	Totaaloverzicht met waarnemingen per teldatum en bovendien de berekende territoria	Totaaloverzicht met waarnemingen per teldatum. Overzichtlijst met alle waarnemingen per soort
Menustructuur	Onduidelijke menustructuur	Duidelijke en snelle menustructuur
Aanmelden gebied	Duurt ca 1 maand	Duurt 2 dagen
Aanmelden tellers	Duurt ca 1 maand	Duurt 2 dagen
Aanvullende markeringen in veldkaart op te nemen?	Niet mogelijk	Is mogelijk via extra overlay
Extra soorten toevoegen	Is mogelijk. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk om zoogdieren op te voeren.	Is niet mogelijk
Extra features	- clustering van alle soorten in één keer uit te voeren - Amersfoortcoördinaten - helpfunctie per soort	- Territoria kunnen verwijderd en toegevoegd worden
Mogelijkheid om aantal exemplaren en geslacht in te vullen	Ja	Nee

Geconcludeerd kan worden dat zowel sovon.nl als broedvogelkartering.nl op een goede manier via internet ondersteuning geven bij het vastleggen van waarnemingen en berekenen van territoria. Beide systemen zijn bovendien eenvoudig in het gebruik zodat ook onervaren computergebruikers er snel mee kunnen werken.

De geboden functionaliteit van sovon.nl is iets groter dan die van www.broedvogelkartering.nl. Een manco van sovon.nl is dat soorten- en territoriumkaart niet snel geraadpleegd kunnen worden. Via broedvogelkartering.nl kan zo'n kaart in enkele seconden opgevraagd worden via googlemaps, terwijl bij sovon.nl eerst een kaart in PDF aangemaakt moet worden, hetgeen hinderlijk lang duurt.

Losstaand van de functionaliteit heeft sovon.nl een aantal pluspunten. SOVON is de eigenaar van de BMP methode en in die positie dus ook een normatief voor de wijze van berekenen ('clusteren') van de territoria. Door de centrale rol die SOVON speelt in de coördinatie van de broedvogelinventarisaties door vrijwilligers, wordt www.sovon.nl inmiddels door vele 100-den tellers gebruikt en zal zich steeds meer ontwikkelen tot de nationale standaard. Continuïteit in de toekomst is hierdoor min of meer verzekerd. Ook mag men aannemen dat de functionaliteit van de internettoepassing verder wordt verbeterd en uitgebreid voor zo'n grote gebruikersgroep.

Bijkomend voordeel van www.sovon.nl is dat de uitkomsten eenvoudig doorgezonden kunnen worden naar de databank van SOVON waar ze verwerkt kunnen worden voor de bepaling van de landelijke trends van broedvogels.

Al met al heeft sovon.nl meer pluspunten dan broedvogelkartering.nl voor meerjarige inventarisaties, maar verder blijft het afhankelijk van het soort inventarisatie welk systeem het meest geschikt is om mee te werken.

Voor de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken zal per gebied bekeken moeten worden wat de beste keus is.

11. Geraadpleegde bronnen

- Beheervisie en Beheerplan 2010-2019. Goois Natuurreservaat 2009.
- van Dijk A. & A. Boele 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Jonkers D., R. Kole & J. Taapken 1987 Vogels tussen Vecht en Eem. Uitgave van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.
- Jonkers D. 1991 Broedvogelinventarisatie Groeve Oostermeent. Uitgave 72. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken. Hilversum.
- Lam E. 1981. Groeve Oostermeent. Inventarisatieverslag 1981. Gooidistrict der Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie.
- Prop D., J. Mooij & P. Spoorenberg 2010. SOVON broedvogelkartering via internet. Het Vogeljaar 2010-2.
- Prop D. 2010. Roodborsttapuit, Boomleeuwerik en Boompieper in Gooi en Vechtstreek 2010. Uitgave 192 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken. Hilversum.
- Scharringa K., W. Ruitenbeek, & P. Zomerdijk 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009.
- Stichting Vrijwillig Goois Natuurbeheer 1981. Aanzet tot een beheersplan voor Warandabergen
- SOVON, Indexen broedvogels t/m 1990-2009. Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS. www.sovon.nl.